પ્રશમ અને ગુરુકૃપા સિવાય તથા તેવા પ્રકારના વિનયાદિક ગુણો સિવાય આવો અભ્યાસ અસંભવિત છે

ગુરુણીજીની વૃદ્ધાવસ્થા અને વ્યાધિગ્રસ્તતાને લીધે ચારિત્ર લીધા પછી તેઓ વિહાર બહુ ઓછો કરી શક્યા હતા છેવટે સં. ૧૯૮૪ના માઘ માસમા ગુરુણીજીની આજ્ઞાથી પોતાના સમુદાયની બીજી સાધ્વીઓ સાથે તળાજા, મહુવા વિગેરેની યાત્રા કરવા ગયા હતા. ત્યાંથી પાછા વળતા તેમના નીરોગી શરીરમા સામાન્ય જ્વરે પ્રવેશ કર્યો હતો. તેનો ઘટિત ઉપચાર કરતા છતા વ્યાધિએ અનુક્રમે કષ્ટસાધ્ય અને છેવટ અસાધ્યનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું. તો પણ આ ચારિત્રારાધનમા તત્પર સાધ્વીએ જરા પણ દુર્ધ્યાન કર્યું નથી. પરિણામે સં. ૧૯૮૪ ના જેઠ વદિ ૭ની રાત્રિએ તેમના અનઘની આત્માએ સદ્ગતિમા પ્રયાણ કર્યું હતું.

...

આ સાધ્વી ઉત્તમ પંક્તિમા મૂકી શકીએ એવા હતા. તેમની ઉપરના દૃઢ અનુરાગથી તેમનું નામસ્મરણ

પ્રશમ અને ગુરુકૃપા સિવાય તથા તેવા પ્રકારના વિનયાદિક ગુણો સિવાય આવો અભ્યાસ અસંભવિત છે

ગુરુણીજીની વૃદ્ધાવસ્થા અને વ્યાધિગ્રસ્તતાને લીધે ચારિત્ર લીધા પછી તેઓ વિહાર બહુ ઓછો કરી શક્યા હતા. છેવટે સં. ૧૯૮૪ના માઘ માસમાં ગુરુણીજીની આજ્ઞાથી પોતાના સમુદાયની બીજી સાધ્વીઓ સાથે તળાજા, મહુવા વિગેરેની યાત્રા કરવા ગયા હતા. ત્યાંથી પાછા વળતાં તેમના નીરોગી શરીરમાં સામાન્ય જ્વરે પ્રવેશ કર્યો હતો. તેનો ઉચિત ઉપચાર કરતાં છતાં વ્યાધિએ અનુક્રમે કષ્ટસાધ્ય અને છેવટ અસાધ્યનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું. તો પણ આ ચારિત્રારાધનમાં તત્પર સાધ્વીએ જરા પણ દુર્ધ્યાન કર્યું નથી. પરિણામે સં. ૧૯૮૪ ના જેઠ વદિ ૭ની રાત્રિએ તેમના અનગની આત્માએ સદ્ગતિમાં પ્રયાણ કર્યું હતું. ...

આ સાધ્વી ઉત્તમ પંક્તિમાં મૂકી શકીએ એવા હતા. તેમની ઉપરના દૃઢ અનુરાગથી તેમનું નામસ્મરણ

શ્રી ગૌતમકુળક

(અર્થ-વિવેચન યુક્ત.)

ઉપજાતિવૃત્ત.

लुद्धानरा अथ्थपरा हवंति,
मूढानरा कामपरा हवंति ।
बुद्धानरा खंतिपरा हवंति,
मिस्सानरा तिन्निवि आयरंति ।१।

वली लोभ मूलानि पापानि—પાપમાત્રના મૂળ-રૂપે લોભ કહેલ છે. અર્થાત્ લોભી સર્વ પ્રકારના પાપો કરે છે. એવું કોઇ પાપ નથી કે જે લોભી ન કરે. અર્થાત્ દ્રવ્ય મેળવવા માટે મનુષ્યો અનેક પ્રકારના કષ્ટો સહન કરે છે, દેશાંતર ગમન કરે છે, સર્વ સ્વજનોના સંબંધેને તજી દેય છે, રણસંગ્રામ કરી અનેક જીવનો વધ રાજ્યાદિકના લોભ માટે કરે છે, અનેક પ્રકારના કર્માદાનના વ્યાપારો લોભવશ થયેલ જીવો કરે છે, સહોદર ભાઇઓ પણ દ્રવ્ય માટે પરસ્પર લડે છે, વઢે છે, કોર્ટે ચઢે છે, એક બીજાનું અહિત ચિંતવે છે અને અહિત કરે પણ છે. એને માટે શ્રી ઉદયરત્નજી-એ લોભની સજ્ઝાયમાં બહુ અસરકારક વર્ણન કર્યું છે. આ સંબંધમાં જેટલું લખીએ તેટલું ઓછું છે. અર્થાત કોઇ પણ પ્રકારે લોભને તજીને સંતોષ ધારણ કરવો તે યોગ્ય છે.

મનુષ્યો કામાંધ કહેવાય છે. એ સંબંધમાં પણ પરિમિતપણું એટલે સ્વદારા સંતોષ કર્ત્તવ્ય છે. તેમાં પણ પરિમિતપણું તિથિપર્વાદિકે સ્વસ્ત્રીસેવનનો પણ ત્યાગ કરીને કરવા યોગ્ય છે. તેમજ અમુક વયે સ્વસ્ત્રીનો પણ સર્વથા ત્યાગ કરીને સર્વથા બ્રહ્મચર્ય ધારણ કરવું યોગ્ય છે.

શ્રી ગૌતમકુળકના બાળાવબોધમાં પાંચે ઇંદ્રિયોના પરવશપણાથી દુઃખ પામેલાની જુદી જુદી કથાઓ આપેલી છે.

ત્યારપછી બુધજનો એટલે ડાહ્યા માણસો ક્ષમામાં તત્પર હોય છે, એમ કહ્યું છે. ક્ષમા **वीरस्य भूषणं**–' ક્ષમા વીરપુરૂષના ભૂષણરૂપ છે.' કેટલાએક ક્ષમાને કાયરપણાનું લક્ષણ કહે છે પણ તે ભૂલ છે. કાયર મનુષ્યો ક્ષમા કરી શકતાજ નથી. એઓ હૃદયમાં તો અત્યંત કચવાય છે પણ ' કુરૂપ સ્ત્રી પતિવ્રતા' ની જેમ

દેશવિરતિપણે વર્તે છે. સંસારને દુઃખરૂપ જાણ્યા છતાં, વિષયને વિષરૂપ જાણ્યા છતાં, વિષય કષાયના વિપાક મહા આકરા સમજ્યા છતા તે અવિરતિરૂપ કર્મના (અપ્રત્યાખ્યાનાવરણી અથવા પ્રત્યાખ્યાનાવરણી કષાયના) ઉદયથી ધર્મનું આચરણ-ગ્રહણ અને પાલન પૂર્ણપણે કરી શકતા નથી. આવા મધ્યમ જીવો નિરંતર ધર્મમાર્ગમાં આગળ વધવા ઉત્સુક હોય છે અને તેવો યોગ મળ્યે આત્માના પરિણામની વિશુદ્ધિ થવાથી આગળ વધ્યા વિના પણ રહેતા નથી.

આ પ્રથમ ગાથાના સંબંધમાં ગૌતમકુળકના ભાષાન્તરમાં નીચે પ્રમાણેની કથાઓ આપેલી

૧ દ્રવ્યોપાર્જનના તત્પરપણા ઉપર ચારૂદત્તની કથા.

૨ શ્રોત્રેંદ્રિયના વિષય ઉપર રામ નામના રાજપુત્રની કથા.

ોકદમ વિરોધ કરતા નથી અને લાભાલાભનો
વિચાર કરી પરસ્પરના હિતમાં પ્રવર્તે છે. શાસ્ત્ર-
ાર એવા મનુષ્યનેજ પંડિત કહે છે. માત્ર
ાસ્ત્રાભ્યાસ કરનારને કે વાણીના વાચાળપણાથી
ાભા રીઝવનારને પંડિત કહેતા નથી. વિરોધના
ામીઓએ આ પદ ખાસ ધ્યાન આપવા લાયક છે.

ત્યારપછી સાધુ કોને કહેવા ? તે કહે છે.
માં સમય શબ્દના અનેક અર્થ થાય છે. જે
મતાને ધારણ કરે તેનેજ સાધુ કહીએ, એ એક
અર્થ છે. કારણ કે શ્રામણ્યપણાનો સારજ ઉપ-
ામ-સમતા કહેલ છે. બીજો અર્થ
અવસર એવો થાય છે એટલે ઉત્સર્ગ
અને પ્રકારના માર્ગને
ંવાનો અવસર હો
ઉત્સર્ગને અવસરે
અવસરે ઉત્સર્ગ મા

અનેક કારણો પ્રાપ્ત થાય છે. કોઇપણ પ્રકારનો નિયમ ગ્રહણ કરવો તેમાં સત્ત્વવાનપણું નથી, પરંતુ લીધેલી પ્રતિજ્ઞાનો કે નિયમનો ગમે તેવા કષ્ટ પ્રસંગે પણ યથાર્થ નિર્વાહ કરવો-પ્રતિજ્ઞા કે નિયમનું પ્રતિપાલન કરવું-ભંગ ન થવા દેવો એમાંજ સત્ત્વવંતપણું છે. એક સ્થાને કહ્યું કે-'કેટલાક જીવો તો શિથિળ મનવાળા હોવાથી કોઈ પણ પ્રકારના નિયમો ગ્રહણ કરતાજ નથી, કેટલાક ગ્રહણ કર્યા બાદ કષ્ટ આવે તજી દેય છે, બાકી એવા સત્ત્વવંત મનુષ્યો તો વિરલજ હોય છે કે જે કષ્ટ પ્રાપ્ત થયે-યાવત્ પ્રાણાંત પ્રસંગે પણ લીધેલ નિયમને તજતા નથી. એટલુંજ નહિ પણ તેમાં કથંચિત્ ભંગાભંગરૂપ દૂષણ કે અતિચાર પણ લગાડતા નથી.' ઇંદ્રિયોની ચપળતાથી તેમજ કુટુંબીઓના આગ્રહથી કે શ્રી-પુત્રાદિકપરના મોહથી લીધેલા નિયમોમાં દોષ

વિયોગ થવો, બીજા કોઈ પ્રકારના અનિષ્ટની પ્રાપ્તિ થવી-એ બધી દ્રવ્ય ઉપાધિ કહેવાય છે અને ધર્મથી વિમુખ થવું, દુર્વ્યસનમાં પડી જવું, દુર્જનોની સંગતિથી ઉન્માર્ગી થવું-ઈત્યાદિ ભાવ ઉપાધિ કહેવાય છે. એ બન્ને પ્રકારની ઉપાધિમાં આપણને તજી ન દેતાં દ્રવ્યઉપાધિને પ્રસંગે આશ્વાસન આપે, તેને ટાળવાના યોગ્ય ઉપાયો કરે, દ્રવ્યાદિકની સહાય આપે અને જેમ બને તેમ ઉપાધિ દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરે. ભાવઉપાધિને પ્રસંગે સદુપદેશ આપે, સદ્ગુરૂની જોગવાઈ કરી આપે, દુરાચરણીની સંગત છોડાવે, દુર્વ્યસનથી પ્રાપ્ત થતા કષ્ટોનું ભાન કરાવે, દુર્ગતિનો સાચેસાચો ભય સમજાવે-ઈત્યાદિ પ્રયત્નોથી ભાવઉપાધિ દૂર કરે. આવા મનુષ્યનેજ ખરો બંધુ સમજવો. માત્ર સાથે જન્મવાથી કે એકમાતા હોવાથી ખરો બંધુ કહેવાતો નથી, પણ એક માતાપિતાનો પુત્ર

૩ બીજા અર્થમાં સમતા ધારણ કરે તે સાધુ—તે ઉપર અર્જુન માળીની કથા.

૪ ત્રીજે અર્થ ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગ જાણીને અવસરોચિત માર્ગે વર્તવા ઉપર મુનિચંદ્ર મુનિની કથા.

૫ ચોથો અર્થ સ્વસમય પરસમયના જાણ હોય તેજ સાધુ કહેવાય તે ઉપર ગોષ્ટામાહિલની કથા.

૬ ખરો સત્ત્વવંત હોય તે ધર્મથી ન ચળે તે ઉપર લલિતાંગકુમારની કથા.

૭ આપત્તિમાંથી નિસ્તાર કરે તેજ બંધવ—તે ઉપર સિંહ ને વસંત બે ભાઈઓની કથા.

कोहाभिभूया न सुहं लहंति,
माणंसिणो सोयपरा हवंति ।
मायाविणो हुंति परस्स पेसा,
लुद्धा महिच्छा न रयं उविंति ॥३॥

ન્યૂનતાજ માને છે, તેથી તેમને કદી પણ શોક પામવાપણું થતું નથી.

માયાવી પુરૂષોને પરના દાસપણું આ ભવમાં તેમજ પરભવમાં પ્રાપ્ત થાય છે. માયા કપટી મનુષ્ય એકવાર તો કદી બીજાને ઠગીને પોતાની ધારણામાં ફાવી જાય છે, પરંતુ પરિણામે તેનું કપટ ઉઘાડું પડે છે—પડ્યા વિના રહેતુંજ નથી. તે વખતે તે બહુ હલકો પડે છે અને પરિણામે પરના દાસપણું પ્રાપ્ત થાય છે. જૈન શાસ્ત્રકાર તો માયામાં મિથ્યાત્વનોજ સંભવ કહે છે. સમકિતી જીવ પ્રાયે માયા કરતાજ નથી, તેઓ સરલ સ્વભાવીજ હોય છે ... ભાવીજ અનેક ગુણો

ની

કહ્યો છે, માટે જેમ અને તેમ સંતોષના ખપી થવું અને લોભને તજવો. લોભનો સ્વભાવ એવો વિચિત્ર છે કે ઇચ્છા પ્રમાણે પ્રાપ્તિ થયા છતાં પણ તે વૃદ્ધિ પામે છે. તેથીજ કહ્યું છે કે–યથા લાહો તથા લોહો, લાહાલ્લોહો વિવડ્ઢઇ અર્થાત્ 'જેમ જેમ લાભ થાય છે તેમ તેમ લોભ થાય છે; લાભથી લોભ વૃદ્ધિ પામે છે.' લોભરૂપી અગ્નિ એવો છે કે તેમાં જેમ જેમ પૂર્તિ થાય તેમ તેમ તે વૃદ્ધિ પામે છે. આ પ્રમાણે હોવાથી જેમ બને તેમ લોભને કમી કરવાનો–તજવાનો પ્રયત્ન કરવો.

આ ત્રીજી ગાથાને અંગે નીચે પ્રમાણે કથાઓ છે.

૧ ક્રોધ ઉપર ચંડ બ્રાહ્મણની કથા.
૨ માન ઉપર ઉજ્ઝિત કુમારની કથા.
૩ માયા ઉપર શેઠીપુત્રી પદ્મિનીની કથા.
૪ લોભ ઉપર કૌણિક રાજાની કથા.

કહ્યો છે, માટે જેમ અને તેમ સંતોષના ખપી થવું અને લોભને તજવો. લોભનો સ્વભાવ એવો વિચિત્ર છે કે ઇચ્છા પ્રમાણે પ્રાપ્તિ થયા છતાં પણ તે વૃદ્ધિ પામે છે. તેથીજ કહ્યું છે કે-

यथा लाहो तया लोहो, लाहाल्लोहो विवड्ढइ

અર્થાત્ 'જેમ જેમ લાભ થાય છે તેમ તેમ લોભ થાય છે; લાભથી લોભ વૃદ્ધિ પામે છે.' લોભરૂપી અગ્નિ એવો છે કે તેમા જેમ જેમ પૂર્તિ થાય તેમ તેમ તે વૃદ્ધિ પામે છે. આ પ્રમાણે હોવાથી જેમ બને તેમ લોભને કમી કરવાનો-તજવાનો પ્રયત્ન કરવો.

આ ત્રીજી ગાથાને અંગે નીચે પ્રમાણે કથાઓ છે.

૧ ક્રોધ ઉપર શૂર બ્રાહ્મણની કથા.
૨ માન ઉપર ઉજ્ઝિત કુમારની કથા.
૩ માયા ઉપર શેઠીપુત્રી પદ્મિનીની કથા.
૪ લોભ ઉપર કૌણિક રાજાની કથા,

સાયા. (તુ કે૦) વળી(ગ્રહણું કિં કે૦) શરણ શું ? સચ્ચં કે૦) સત્ય. (દુહો કિં કે૦) દુઃખ શું ? લોહો કે૦) લોભ અને (સુહં આહ કે૦) સુખ હો શું ? (તુઠ્ઠિ કે૦) સંતોષ. ૪.

વિવેચન—ગુરૂ મહારાજને શિષ્ય પૂછે છે કે-'હે ભગવન્! આ જગતમા ખરેખરૂં વિષ-ઝેર શું ?' એટલે ગુરૂ કહેછે કે-' ક્રોધ એજ ખરૂં વિષ છે.' વિષ તો એક ભવમાંજ મારે છે અને ક્રોધરૂપ વિષ તો અનેકં ભવમાં આ જીવને મૃત્યુ પમાડે છે; ક્રોધ આ જીવને એટલી હાનિ કરે છે કે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. ક્રોધને લઇને આ જીવ દુર્ધ્યાન-પરાયણ થાય છે,તેથી અન્યને હાનિ કર્યા અગાઉ પ્રથમ તો પોતાનેજ-પોતાના આત્મગુણનેજ હાનિ કરે છે. તે ઉપર શાસ્ત્રકાર કહે છે કે-'આગ ઉઠે જે ઘર થકી, તે પહેલું ઘર બાળે;'

વિકથા–આ પાંચ પ્રમાદને વશ પડેલા જીવો પોતાનું હિત ચિંતવી શકતા નથી. પરંતુ જેઓ અપ્રમાદી હોય છે–સાવધ રહેનારા હોય છે તેઓજ આત્માના હિતનું ચિંતવન કરનારા હોય છે. તેઓ સત્ય તત્ત્વને સમજીને આચરણમાં મૂકે છે, તેથી ખરૂં હિતકારી અપ્રમાદીપણુંનેજ કહેલું છે.

પાંચમો પ્રશ્ન ‘ ભય શું છે ? ’ એવો કરતાં ઉત્તરમાં ‘ માયાનેજ ભયરૂપ કહેલ છે. ’ ...ડે બીજાને ઠગવું અથવા કોઈને મિથ્યા ...દેવું તેજ ખરેખરો ભય છે. માયા અનેક ... હાનિ કરનાર છે. તેથીજ તેને ભયરૂપ ...આ વિષય બહુ વિચારણીય છે. કાર...રમાં બીજા કષાયવાળા કરતાં ...વાનો સંભવ છે.

...ા છે કે–‘ જો માયા ભયરૂપ

વિકથા—આ પાંચ પ્રમાદને વશ પડેલા જીવો પોતાનું હિત ચિંતવી શકતા નથી. પરંતુ જેઓ અપ્રમાદી હોય છે—સાવધ રહેનારા હોય છે તેઓજ આત્માના હિતનું ચિંતવન કરનારા હોય છે. તેઓ સત્ય તત્ત્વને સમજીને આચરણમાં મૂકે છે, તેથી ખરું હિતકારી અપ્રમાદીપણાનેજ કહેલું છે.

પાંચમો પ્રશ્ન ‘ ભય શું છે ? ’ એવો કરતાં તેના ઉત્તરમાં ‘ માયાનેજ ભયરૂપ કહેલ છે. ’ માયાવડે બીજાને ઠગવું અથવા કોઈને મિથ્યા આળ દેવું તેજ ખરેખરો ભય છે. માયા અનેક પ્રકારની હાનિ કરનાર છે. તેથીજ તેને ભયરૂપ કહેલ છે. આ વિષય બહુ વિચારણીય છે. કારણકે માયા કરનારમાં બીજા કષાયવાળા કરતાં કલુષભાવ વધારે હોવાનો સંભવ છે.

છઠ્ઠો પ્રશ્ન એવો છે કે—‘ જો માયા ભયરૂપ

દુઃખરૂપ છે સર્વ પ્રકારના દુઃખો લોભની પરંપરામાંથી-તેની તીવ્રતામાંથીજ ઉદ્ભવે છે. કેટલાક પ્રકારના દુઃખ તો લોભી મનુષ્યો જાતે હોંશે ભોગવે છે, છતાં તેને લોભના આવેશમાં તે દુઃખરૂપ લાગતા નથી. પછી જ્યારે પોતાની ધારણામાં-લોભવૃત્તિમાં નિરાશ થાય છે ત્યારે તેને તે દુઃખોનું ભાન થાય છે. દ્રવ્યોપાર્જનની તીવ્રતાવાળા એટલી જાતના પાપકાર્યો કરે છે, કર્માદાનના વ્યાપારાદિ કરે છે કે જેથી ઘણો અશુભ કર્મબંધ કરે છે અને તેને પરિણામે આગામી ભવે પણ ઘણું દુઃખ પામે છે. તેથી શાસ્ત્રકાર તો લોભનેજ દુઃખરૂપ કહે છે.

આઠમો પ્રશ્ન દુઃખી માણસ સુખને ઇચ્છતો હોવાથી સુખ શું છે? તે પુછે છે.' તેના ઉત્તરમાં ગુરૂમહારાજ કહે છે કે-' ખરૂં સુખ સંતોષમાંજ છે.' અર્થાત્ સંતોષ તે સુખરૂપજ છે. સંતો-

ચોથી ગાથા ઉપર નીચે પ્રમાણે કથાઓ કહેલી છે.

૧. ક્રોધ તેજ વિષરૂપ છે, તે ઉપર સ્કંદકાચાર્યની કથા.

૨ અહિંસા તેજ અમૃતરૂપ છે, તે ઉપર ભીમકુમારની કથા.

(આઠ પ્રકારના મદ ઉપર આઠ કથા વાળાના નામ વિવેચનમાં લખ્યા છે.)

૩ સામાન્યે મદ ઉપર બાહુબળિની કથા.

૪ અપ્રમાદ ઉપર ચંદા ને સર્ગ–માતા ને દીકરાની કથા.

૫ માયા તેજ ભય છે તે ઉપર સર્વાંગસુંદરીની કથા.

૬ સત્ય તેજ શરણભૂત છે તે ઉપર કાળિકાચાર્યની કથા.

૭ અતિ લોભ ઉપર નરકગામી મમ્માણ શેઠની કથા.

સર્વત્ર અપકીર્તિ થાય છે. (સંભિન્નચિત્તં કે૦) અદૃઢ ચિત્તવાળાને તેમજ કષાયાદિથી ભેદાયેલા ચિત્તવાળાને (અલચ્છી કે૦) દરિદ્રતા (ભયએ કે૦) ભજે છે. અને (સચ્ચે ઠિયંસં) સત્યમાં સ્થિત થયેલા મનુષ્યને (સિરીય કે૦) શ્રી-લક્ષ્મી (ભયએ કે૦) ભજે છે. અર્થાત્ સત્યવાદી મનુષ્ય સહેજે લક્ષ્મીવંત થાય છે. ૫.

વિવેચન-વિનીત અને શાંતસ્વભાવી મનુષ્યને બુદ્ધિ ભજે છે. તેનો તાત્પર્ય એ છે કે-વિનયથીજ વિદ્યા મળે છે અને વિદ્યાથીજ બુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ થાય છે. વળી એક સરખા ભણેલામાં પણ વિનયવંતને બુદ્ધિની જાગૃતિ વિશેષ થવાથી વિદ્યા ઘણી સ્ફુરાયમાન થાય છે. વૈનયિકી બુદ્ધિ ઉપર આપેલા બે શિષ્યોનું દૃષ્ટાંત એ હકીકતનેજ પુષ્ટ કરે છે. વળી સૌમ્ય-એટલે શાંતસ્વભાવીને બુદ્ધિ સ્ફુરાયમાન થાય છે. તેનું કારણ

ળને મયણાસુંદરી તેમજ(   )રાજાની સ્ત્રી વગેરેની જેમ સત્ય બોલનાર તેજ ખરા સત્યવાદી છે. એવા સત્યવાદીને લક્ષ્મી ભજે અથવા તેના સંકટ માત્ર દૂર જાય અને આપત્તિ સંપત્તિરૂપે પરિણામ પામે તેમાં નવાઈ નથી.

પાંચમી ગાથા ઉપર આ પ્રમાણે કથાઓ છે.

૧ અચંડ–સૌમ્યસ્વભાવી હોય તેને વિદ્યા ભજે, તે ઉપર જવ રાજર્ષિની કથા.

૨ વિનયવંતને વિદ્યા ભજે, તે ઉપર સિદ્ધપુત્રની કથા.

૩ ક્રોધીને અપકીર્ત્તિ ભજે, તે ઉપર કુળવાલુઆની કથા.

૪ કુશીળીઆને અપકીર્ત્તિ ભજે, તે ઉપર મુંજરાજાની કથા.

૫ સંભિન્નચિત્તવાળાને અલક્ષ્મી ભજે તે ઉપર શુર વિપ્રની કથા.

તજે છે. (શુક્રાણિ કે૦) શુકા એવા (સરાણિ કે૦) સરોવરને (હંસા કે૦) હંસો (ચયંતિ કે૦) તજે છે અને (કુપિતં કે૦) કોપાયમાન એવા (મનુષ્યં કે૦) મનુષ્યને (બુદ્ધિ કે૦) બુદ્ધિ (ચપેઇ કે૦) તજે છે. ૬.

વિવેચન-કૃતઘ્ન એટલે કર્યા ગુણનો નહીં જાણનાર એટલુંજ નહીં પણ ઉપકાર ઉપર અપકાર કરનાર એવા મનુષ્યને મિત્રો તજે તેમાં નવાઈ શી ? કારણકે તેના મિત્રો પણ એક કાર્ય ઉપરથી જાણી જાય કે-'આણે જેવું આની સાથે કૃતઘ્નપણું કર્યું એવું આપણી સાથે પણ કરશે, માટે એનો સંગ છોડી દેવો તેજ યોગ્ય છે.' આવા વિચારથી ક્રમેક્રમે કૃતઘ્નીના સર્વે મિત્રો તેને તજી દે છે. કૃતઘ્નીની ગણત્રી મહા પાપીઓની પંક્તિમાં થાય છે, કેમકે ઉપકારીની ઉપર ઉપકાર કરવો એ તો મધ્યમ જનનું

વાતો કરવી અથવા ધર્મોપદેશ આપવો તે નિરર્થક છે. જ્યારે સાંભળનાર શ્રવણની સન્મુખ ચિત્તવાળો હોય ત્યારે જે કહેવામાં આવે તેજ સફળ થાય છે.

પ્રતિ કહે છે કે-જે કુશિષ્ય હોય જેનામાં શિષ્યપણું ન હોય તેવા શિષ્યોને જે થોડું યા ઘણું કહેવામાં આવે તે બધું નિરર્થક છે. કારણકે એવા કુશિષ્યો તેવી હિતશિક્ષાપર ધ્યાન આપતા નથી; પણ ઉલટા સામા કાઢે છે. તેવા શિષ્યો તો જ્યારે પોતાનું નિઃસ્વામીકપણું–સ્વામીરહિતપણું જુએ છે અને સીદાવા માંડે છે ત્યારેજ ઠેકાણે આવે છે. આ સંબંધમાં કાળિકાચાર્યના ૫૦૦ શિષ્યોનું દૃષ્ટાંત ખાસ ધ્યાન આપવા લાયક છે.

આ ગાથાના ચારે પદનો ભાવાર્થ ખાસ વિચારવા લાયક છે.

मुक्खानरा कोवपरा हवंति,
सुसाहुणो तत्तपरा हवंति ॥ ८ ॥

અર્થ-(કુરાચિત્તા કે૦) દુષ્ટ મનના રાજાઓ (દંડપરા કે૦) દંડ કરવામાં-પ્રજાને પીડવામાં તત્પર (હવંતિ કે૦) હોય છે.(વિપ્રાભદરા કે૦) વિપ્રવરો-વિદ્યાને ધારણ કરનારાઓ (મંતપરા કે૦) નવા નવા મંત્રને સાધવામાં તત્પર (હવંતિ કે૦) હોય છે. (મુક્ખાનરા કે૦) મૂર્ખ મનુષ્યો (કોવપરા કે૦) કોપ કરવામાં તત્પર (હવંતિ કે૦) હોય છે. અને (સુસાહુણો કે૦) સુસાધુઓ-ઉત્તમ મુનિઓ (તત્તપરા કે૦) તત્ત્વમાં-તત્ત્વની વિચારણામાં તત્પર (હવંતિ કે૦) હોય છે. સુસાધુ પ્રમાદી હોતા નથી પરંતુ નિરંતર સાવધાન હોય છે.

વિવેચન-દુષ્ટ રાજાઓ કે જેઓ રાજ્યની

મૂર્ખ મનુષ્યો કોપ કરવામાં તત્પર હોય છે એમાં કાંઇ નવાઇ નથી. મૂર્ખ મનુષ્યો પોતાની મૂર્ખાઇને લઇને જ્યાં ત્યાં પાછા પડે છે, એટલે તેઓ પોતાની મૂર્ખાઇનો દોષ ન સમજતાં સામા માણસ ઉપર કોપાયમાન થાય છે. મુખ્યત્વે તો વાતવાતમાં અથવા સહજના કારણમાં કોપાયમાન થઇ જવું તેજ મૂર્ખતા છે. આ વાત અનુભવસિદ્ધ હોવા છતાં ખરે વખતે મનુષ્ય ભૂલી જાય છે, એટલે કોપાયમાન થઇ વગરવિચાર્યું બોલી જાય છે કે જેથી પાછળ પસ્તાવું પડે છે. એજ મૂર્ખતાની નીશાની છે.

અંતે ચોથા પાદમાં કહે છે કે–મુસાધુઓ–ઉત્તમ મુનિરાજો નિરંતર તત્ત્વમાં–તત્ત્વને સમજવામાં–તેની વિચારણામાં તેમજ જ્ઞાનધ્યાનમાં તત્પર હોય છે. સંસાર છોડી દીધેલો હોવાથી એને

પ્રમુખાદિ તત્ત્વગ્રહણમાં તત્પર હોય તે ઉપર આર્યમહાગિરિ ને આર્યસુહસ્તિ સૂરિની કથા.

હવે આગળ આ મનુષ્યની શોભા કેમ થાય તે વિષે કહે છે.

सोहा भवे उग्गतवस्स खंती,
समाहीजोगो पसमस्स सोहा ।
नाणं सुझाणं चरणस्स सोहा,
सीसस्स सोहा विणए पवित्ती ॥२॥

અર્થ-(ઉગ્ગતવસ્સ કે૦) ઉગ્રતપસ્વી-ઉગ્ર તપસ્વીની (સોહા કે૦) શોભા (ખંતી કે૦) ક્ષમા (ભવે કે૦) હોય છે. (પસમસ્સ કે૦) પ્રશમની-ઉપશમની (સોહા કે૦) શોભા (સમાહી-જોગો કે૦) સમાધિયોગવડે હોય છે. (ચરણસ્સ કે૦) ચારિત્રની (સોહા કે૦) શોભા (નાણં કે૦)

ક્રોધથી નિષ્ફળ થાય છે, એને માટે ચંડકૌશિ-કનું દૃષ્ટાંત પ્રસિદ્ધ છે. એવો દુર્જય ક્રોધ તપના ફળને નષ્ટ કરે તેમાં આશ્ચર્ય શું ? તે કારણેજ ક્ષમા એ તપસ્વીએ ખાસ ધારણ કરવા યોગ્ય છે અને ક્ષમાવડેજ તપસ્વી દીપી નીકળે છે. ક્ષમાવાળા તપસ્વી સોનું ને સુગંધ શોભે તેમ શોભે છે.

પ્રશમની અથવા પ્રશમવાળા મુનિરાજની શોભા સમાધિમાં વર્તવું તે છે. મુનિપણામાં પ્રશમનીજ મુખ્યતા છે. उवसम सार खु सामण्ण 'શ્રામણ્ય-શ્રમણપણાનો સાર ઉપશમ છે.' એ ઉપશમ સમાધિમાં વર્તતા મુનિઓજ ધારણ કરી શકે છે-ટકાવી શકે છે. અનેક પ્રકારના અનુકૂળ ને પ્રતિકૂળ ઉપસર્ગો થાય, ત્યારે સમાધિમાં વર્તતા મુનિજ ટકી શકે છે. તેઓ ઉપસર્ગ તરફ લક્ષજ આપતા નથી. એવા મુનિઓ તો

અવલંબન કરે છે. અર્થાત્ જ્ઞાન ને ધ્યાનમાં નિરંતર તત્પર રહે છે. ને કિંચિત્ પ્રમાદમાં તેને કાળ જતો નથી. કદી રાત્રીએ એકાદ પ્રહર નિદ્રા લેવીજ પડે તો લે છે, પણ પાછા તરતજ સાવધાન થઈને જ્ઞાનધ્યાનમાં તત્પર થઈ જાય છે. એવા મુનિ તેજ ખરા મુનિ કહેવાય છે અને તેમની અથવા ચારિત્રની શોભા જ્ઞાનધ્યાનમાંજ રહેલી છે.

ઉત્તરે શોભા શાના માં કરે છે કે—' શિષ્યની શોભા વિનયમાં પ્રવૃત્તિ કરવી તે છે. ' ઉત્તમ શિષ્યો અહર્નિશ દશ પ્રકારના વિનયમાં તત્પર હોય છે. વિનય સર્વ ગુણોનું મૂળ છે, વિનયથીજ સર્વ ગુણો પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. જૈનધર્મ વિનય-મૂળજ કહેવાય છે. કારણ કે વિનયવિના વિદ્યાની પ્રાપ્તિ થતી નથી અને વિદ્યા વિના-જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ વિના-હેય શું ધર્મને ઓળખવા ઓળ-

ગુરૂની આજ્ઞામાં રહે તેમ સાધુએ જે સંયોગાદિક છે તે ત્યાગવી, તેને [illegible] તે પ્રથમ ([illegible]) સાધુએ-[illegible] છે તે ત્યાગે છે કે [illegible] તે સ્પષ્ટ કરી કહે છે-

न सेवियव्वा पमया परक्का,
न सेवियव्वा पुरिसा अविज्जा ।
न सेवियव्वा अहिमाणी हीणा,
न सेवियव्वा पिसुणा मणुस्सा ॥१३॥

અર્થ-(પરક્કા કે૦) પારકી (પમયા કે૦) પ્રમદા-સ્ત્રી (ન સેવિઅવ્વા કે૦) સેવવી નહીં. (અવિજ્જા પુરિસા કે૦) અવિદ્યા-વિદ્યા વિનાના મૂર્ખજનો (ન સેવિઅવ્વા કે૦) સેવવા નહીં. તેમજ (અહિમાણી કે૦) અભિમાની અને (હીણા કે૦) હીન પુણ્યવાળા-હલકા વિચાર-

કેઇ નવિ દેખે હો કે વદન પિશુનીતણું,
નિર્ગુણ ગુણને હો કે કિમ તે કહક પણું.

આનો અર્થ સ્પષ્ટ સમજાય એવો છે. આ
ચોસ'મનુષ્યનું મુખ પણ જોવા લાયક નથી
એમ કહે છે. આ ચાડીમા અસત્યનો પણ જોગ
સમાવેશ સમજવો. ચાડી માત્ર સાચેસાચી યતીજ
નથી, એમાં જરૂર મસાલારૂપે અસત્ય ભળે છે
અને તારીજ ચાડી કરનારને તેમાં મીઠાશ આ
છે. આવા ચાડીઆ મનુષ્યની સોબત ન કર
એ ખરેખરી હિતકારી વાત છે.

તેરમી ગાથા ઉપર નીચે પ્રમાણે કથાઓ
૧ પરસ્ત્રી ન સેવવા ઉપર વીરકુમારની ક
૨ અવિદ્યાવંતને ન સેવવા ઉપર અગિ
આચાર્યની કથા.
૩ અભિમાનીને ન સેવવા ઉપર દૃ
કથા

ગાંઠી ન હોય, એવા મુનિને મુનિ
મિને વંદના કરવી.

ચોથા પાદમાં પ્રાંતે કહે છે કે—
નિર્મમ હોય-સંસારી પદાર્થોની મમતા વિ
હોય, નિઃસ્પૃહી હોય, નિરભિમાની
આત્મસ્વરૂપમાં રમણતા કરનારા હોય
મુનિઓને પડિલાભવા-તેઓજ ખરા સુપાત્ર
તેથી તેઓને દાન આપવાથી અપરિમિત લાભ
પ્રાપ્તિ થાય છે. વારંવાર એવા સત્પાત્ર
થકના નથી. પૂર્વપુણ્યના ઉદયથી એવી
વાઈ મળી જાય તો તેમને પ્રતિલાભવ
ચૂકવું નહીં, અશ પાન વસ્ત્રાદિવડે જરૂર પ્ર
લાભવા. "સુપાત્રદાનના પ્રભાવથી પ્રાણી ધન
થાય છે, ધનના સંયોગથી પુણ્યના કાર્યો
બાંધે છે, પુણ્યના પ્રભાવથી જીવ સ્
છે અને પાછો મનુષ્ય થાય છે, તે
મેળવે છે-ભોગી થાય છે." સુપ

આ પ્રકારે બાદમાં કહેલી સમાનતા વિચા-
રા યોગ્ય છે અને તેની ઉપરથી ઘણો સાર
રા જેવું છે.

પંદરમી ગાથા ઉપર નીચે પ્રમાણે કથાઓ છે.

૧ પુત્ર ને શિષ્ય બેઉ સરખા, તે ઉપર
બની ને આચાર્યની કથા.

૨ ઋષિ ને દેવતા બંને સરખા, તે ઉપર
યવંયસૂરિ વિગેરેની કથા.

૩ મૂર્ખ ને તિર્યંચ બેઉ સરખા, તે ઉપર
રૂકની કથા.

૪ મૂલક ને દરિદ્રી બેઉ સરખા, તે ઉપર
ામઠીઆની કથા.

આગળ હવે સર્વ બાબતમાં ધર્મની મુખ્યતા
બતાવવા માટે કહે છે–

सव्वाकला धम्मकला जिणाइं,
सव्वाकहा धम्मकहा जिणाइं ।

આ માટે જણાવ્યું કહેલી પ્રમાણના વિચાર કેવળ છે અને તેની ઉત્પત્તિ થયેલી માટે હેતુ છે.

જેમની મુ.મ. ઉપર નીચે પ્રમાણે કથા કહે છે.

૧ પુત્ર ને શિષ્ય બેઉ સરખા. તે ઉપર કપિલની ને આનંદની કથા.

૨ ઋષિ ને દેવતા અને સરખા. તે ઉપર વિશ્વભૂતિ વિજેતાની કથા.

૩ મૂર્ખ ને નિર્ધન બેઉ સરખા, તે ઉપર મૂર્ખની કથા.

૪ મૂગા ને દરિદ્રી બેઉ સરખા, તે ઉપર મુગ્ધમતિની કથા.

આગળ હવે સર્વ બાબતમાં ધર્મની મુખ્યતા સમજાવવા માટે કહે છે—

सव्वाकला धम्मकला जिणाइं,

सव्वाकहा धम्मकहा जिणाइं ।

તે અન્ય મિથ્યાત્વિ વિરોધ થતાં તે [illegible] ઘરનું અન્ન છે અને [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] [illegible] પર્યંત [illegible] છે, [illegible] અન્ય સર્વ સુખો કરતાં [illegible] શુભ [illegible] છે. અન્ય સુખોને [illegible] છે કે [illegible] સિદ્ધ છે. ૧૧

જૈનની આશા ઉપર નીચે પ્રમાણે કથાઓ છે.

૧ સર્વ કળાને ધર્મકળા જીતે છે તે ઉપર જિનદત્તની કથા.

૨ સર્વ કથાને ધર્મકથા જીતે છે તે ઉપર [illegible]ની પુત્રીની કથા.

૩ સર્વ બળને ધર્મબળ જીતે છે તે ઉપર [illegible]ની કથા.

૪ સર્વ સુખને ધર્મસુખ જીતે છે તે ઉપર [illegible] કથા.

વિવેચન—દ્યુત એ એવું નિંદ્ય વ્યસન છે કે તેમાં આસક્ત થયેલા [illegible] જીવે છે ત્યાંસુધી તેનાથી પાછા હઠતા નથી. નળ અને યુધિષ્ઠિર એ બાઈઓની હકીકત પ્રસિદ્ધ છે. તેમજ બીજા પણ દ્યુતમાં રાજ્ય હારી જવાના દાખલા છે. બીજી રીતે પોતાની સંપત્તિ પણ ગુમાવે છે. આબરૂ ઇજ્જત તો રહેતીજ નથી. આવા દુર્વ્યસનમાં પ્રથમથી પડવુંજ નહીં, પડ્યા પછી તેનો એવો દુરાગ્રહો લાગે છે કે તે છૂટતું નથી. સટ્ટાના પ્રકારનો બધોએ ભાગે દ્યુતમાંજ સમાવેશ થાય છે. સટ્ટાના વેપારમાં અનેક ગૃહસ્થની પાયમાલી થયેલી જોયા છતાં પણ બીજા તેમાં સપડાય છે એ અજબ હકીકત છે. આ વ્યસનમાં તેને પ્રારંભમાં મૂકવાનું કારણ તે પારાવાર નુકશાન કરનાર છે તેજ છે. આવા દ્યુતને તજી દેવું એજ સુજ્ઞોનું કર્તવ્ય છે.

ધીદિરાદિ વ્યસનમાં પડે છે અને અનેક
પ્રકારની ખરાબી ભોગવે છે. આ સાતે વ્યસનો
શરીર જ તેમનાં રહેતો નથી. ધર્મબુદ્ધિ પણ
નષ્ટ થાય છે. આ વ્યસન સર્વથા ત્યાજ્ય છે
એ સિદ્ધ થયેલ છે.

આ ગ્રંથમાં સાત વ્યસનો પૈકી ચાર
વ્યસનોથી થતી હાનિ બતાવી છે. બાકી રહેલા
ત્રણ વ્યસન વિષે ત્યારપછીની ગ્રંથા કરે છે.

ચારેની કથા ઉપર નીચે પ્રમાણે કથાઓ છે.

૧ જુગારમાં આસક્તના ધનનો નાશ થાય
તે ઉપર નળ ને કુંવરની કથા.

૨ માંસમાં આસક્તપણાથી દયાનો નાશ
થાય તે ઉપર સોદાસની કથા.

૩ મદ્યમાં આસક્ત હોય તેના યશનો
નાશ થાય તે ઉપર રાજપુત્રની કથા.

૪ વેશ્યાસક્તના કુળનો નાશ થાય તે ઉપર
ઇલિતકુમારની કથા.

સદ્ધર્મનો-ઉત્તમ ધર્મનો-શ્રેષ્ઠ ધર્મનો નાશ થાય છે. એમ પહેલા પદમાં કહ્યું છે એ વાસ્તવિક છે. કારણ કે ધર્મ દયામૂળ છે અને હિંસાપ્રસક્ત મનુષ્યમાં દયા હોયજ ક્યાંથી ? આવા દયાહીન મનુષ્યો ઉપરઉપરથી દયાની વાતો કરે છે, પણ તે નિરર્થક સમજવી. તેનું અંતઃકરણ કોમળ હોતું નથી. હિંસામાં આસક્ત એટલે હિંસામાંજ પ્રીતિવાળો-હિંસાજ જેને પ્રિય છે એવો, એવા મનુષ્યમાં સદ્ધર્મ નજ હોય. જો દયાધર્મની પ્રાધાન્યતા સમજવામાં આવે તો કદી સર્વથા હિંસા ન તજી શકાય તો પણ જેટલી બને તેટલી તજે અને બીજી હિંસાઓ પણ તજવાના વિચારો કરે. કર્માદાનાદિ વ્યાપાર; કે જેમાં સ્થાવર અને ત્રસ જીવોની પારાવાર હિંસા રહેલી છે એવા કાર્યો હિંસાપ્રસક્ત જીવોજ કરી શકે છે, દયાપરાયણ મનુષ્યોને તો એવા કાર્ય કરતાં ત્રાસ ઉપજે છે, તેથી

ઉપર તે કામ ગુપ્તે-ગાંનિએ-નિરૂપિએ કરવું સારૂં નથી. તેના હૃદયમાં નિરંતર વિરહ અગ્નિ બળ્યા કરે છે, એટલે નિરાંતે ઊંઘ પણ આવતી નથી. આટલા ઉપરથી ચાર જણ સમજુ-વકીલે ચોરીના ધંધામાં પેસવું એવા યોગ્ય નથી. ચોરીના અનેક પ્રકાર છે. કોઈ આગે તો તાળાં તોડવાં, ખાતર પાડવું, ધાડ પાડવી વિગેરે કાર્યને ચોરી ગણવામાં આવે છે; પરંતુ ચોરને મદદ કરવી, અથવા સહાય આપવી, રહેવા-સંતાવા સ્થાન આપવું, તેની ચોરી લાવેલી વસ્તુ સંઘરવી, ઓછી કિંમતે ખરીદ કરવી-એ બધા ચોરીનાજ પ્રકાર છે. શાસ્ત્રમાં સાત પ્રકારે ચોર કહેલ છે તે સમજીને તેના દરેક પ્રકાર તજવા યોગ્ય છે.

ઉક્ત બે પાદમાં પરસ્ત્રીમાં આસક્ત મનુષ્યના સર્વસ્વનો નાશ અને અધમ ગતિ કહેલ છે. આ બાબતમાં વેશ્યાસક્તમાં જે કહેવામાં

મનુષ્યોનું દુઃખમાંથી રક્ષણ કરનાર છે. અશરણ અવસ્થામાં શરણભૂત છે અને સદ્ગતિમાં લઈ જનાર છે. ધર્મના ત્રાણ શરણપણા માટે જેટલું કહીએ તેટલું ઓછું છે. એની પરીક્ષા કરી તો તેનું આરાધન કરનારને અનુભવથી થાય છે, [illegible] ખૂબ સરલ જીવોને જિનેશ્વરના વચન- [illegible] થાય છે. એવા ધર્મનું સેવન [illegible] સુખોને પ્રાપ્ત કરે છે.

[illegible] દુર્ગતિમાં તો [illegible] થાય છે.

મનુષ્યોનું દુઃખમાંથી રક્ષણ કરનાર છે. અશરણ અવસ્થામાં શરણભૂત છે અને સદ્‌ગતિમાં લઇ જનાર છે. ધર્મના ત્રાણ શરણપણા માટે જેટલું કહીએ તેટલું થોડું છે. એની પરીક્ષા ખરી તો તેનું આરાધન કરનારને અનુભવથી થાય છે અને બીજા સરલ જીવોને જિનેશ્વરના વચન-પરની પ્રતીતિથી થાય છે. એવા ધર્મનું સેવન કરનાર અનેક પ્રકારના સુખોને પ્રાપ્ત કરે છે. ધર્મી મનુષ્ય નરક કે તિર્યંચરૂપ દુર્ગતિમાં તો જતાજ નથી; મનુષ્ય કે દેવગતિમાંજ જાય છે. અને ત્યાં પણ પ્રાપ્ત યથેષ્ટ સુખમાં નિમગ્ન થઇ ન જતાં ધર્મકાર્યો કરે છે અને ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરતાં કરતાં યાવત્ પરમપદને–મોક્ષના સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. મોક્ષના સુખ તો વચનથી અગોચર છે. તેથી તેમાં તો સર્વજ્ઞના વચનપર પ્રતીતિજ રાખવાની છે. એવી પ્રતીતિવાળા મનુષ્યોજ તે સુખને મેળવી શકે છે. ઇત્યલં વિસ્તરેણ.

મનુષ્યોનું દુઃખમાંથી રક્ષણ કરનાર છે. અશરણ અવસ્થામાં શરણભૂત છે અને સદ્ગતિમાં લઇ જનાર છે. ધર્મના ત્રાણ શરણપણા માટે જેટલું કહીએ તેટલું એછું છે. એની પરીક્ષા ખરી તો તેનું આરાધન કરનારને અનુભવથી થાય છે અને બીજા સરલ જીવોને જિનેશ્વરના વચનપરની પ્રતીતિથી થાય છે. એવા ધર્મનું સેવન કરનાર અનેક પ્રકારના સુખોને પ્રાપ્ત કરે છે. ધર્મી મનુષ્ય નરક કે તિર્યંચરૂપ દુર્ગતિમાં તો જતાજ નથી; મનુષ્ય કે દેવગતિમાંજ જાય છે. અને ત્યાં પણ પ્રાપ્ત થયેલા સુખમાં નિમગ્ન થઇ ન જતાં ધર્મકાર્યો કરે છે અને ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરતાં કરતાં યાવત્ પરમપદને-મોક્ષના સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. મોક્ષના સુખ તો વચનથી અગોચર છે. તેથી તેમાં તો સર્વજ્ઞના વચનપર પ્રતીતિજ રાખવાની છે. એવી પ્રતીતિવાળા મનુષ્યોજ તે સુખને મેળવી શકે છે. ઇત્યલં વિસ્તરેણ.

મનુષ્યોનું દુઃખમાંથી રક્ષણ કરનાર છે. અશરણ અવસ્થામાં શરણભૂત છે અને સદ્ગતિમાં લઇ જનાર છે. ધર્મના ત્રાણ શરણપણા માટે જેટલું કહીએ તેટલું ઓછું છે. એની પરીક્ષા ખરી તો તેનું આરાધન કરનારને અનુભવથી થાય છે અને બીજા સરલ જીવોને જિનેશ્વરના વચનપરની પ્રતીતિથી થાય છે. એવા ધર્મનું સેવન કરનાર અનેક પ્રકારના સુખોને પ્રાપ્ત કરે છે. ધર્મી મનુષ્ય નરક કે તિર્યંચરૂપ દુર્ગતિમાં તો જતાજ નથી; મનુષ્ય કે દેવગતિમાંજ જાય છે. અને ત્યાં પણ પ્રાપ્ત થયેલા સુખમાં નિમગ્ન થઇ ન જતા ધર્મકાર્યો કરે છે અને ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરતાં કરતાં યાવત્ પરમપદને–મોક્ષના સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. મોક્ષના સુખ તો વચનથી અગોચર છે. તેથી તેમાં તો સર્વજ્ઞના વચનપર પ્રતીતિજ રાખવાની છે. એવી પ્રતીતિવાળા મનુષ્યોજ તે સુખને મેળવી શકે છે. ઇત્યલં વિસ્તરેણ.

મનુષ્યોનું દુઃખમાંથી રક્ષણ કરનાર છે. આધારવિનાની અવસ્થામાં શરણભૂત છે અને સદ્‌ગતિમાં લઈ જનાર છે. ધર્મના ત્રાણ શરણપણા માટે જેટલું કહીએ તેટલું ઓછું છે. એની પરીક્ષા ખરી તો તેનું આરાધન કરનારને અનુભવથી થાય છે અને બીજા સરલ જીવોને જિનેશ્વરના વચનપરની પ્રતીતિથી થાય છે. એવા ધર્મનું સેવન કરનાર અનેક પ્રકારના સુખોને પ્રાપ્ત કરે છે. ધર્મી મનુષ્ય નરક કે તિર્યંચરૂપ દુર્ગતિમાં તો જતાજ નથી; મનુષ્ય કે દેવગતિમાંજ જાય છે. અને ત્યાં પણ પ્રાપ્ત થયેલા સુખમાં નિમગ્ન થઈ ન જતા ધર્મકાર્યો કરે છે અને ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરતાં કરતાં યાવત્ પરમપદને–મોક્ષના સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. મોક્ષના સુખ તો વચનથી અગોચર છે. તેથી તેમા તો સર્વજ્ઞના વચનપર પ્રતીતિજ રાખવાની છે. એવી પ્રતીતિવાળા મનુષ્યોજ તે સુખને મેળવી શકે છે. ઇત્યલં વિસ્તરેણ.

મનુષ્યોનું દુઃખમાંથી રક્ષણ કરનાર છે. અશરણ અવસ્થામાં શરણભૂત છે અને સદ્‌ગતિમાં લઇ જનાર છે. ધર્મના ત્રાણ શરણપણા માટે જેટલું કરીએ તેટલું ઓછું છે. એની પરીક્ષા ખરી તો તેનું આરાધન કરનારને અનુભવથી થાય છે અને બીજા મારક જીવોને જિનેશ્વરના વચનપરની પ્રતીતિથી થાય છે. એવા ધર્મનું સેવન કરનાર અનેક પ્રકારના સુખોને પ્રાપ્ત કરે છે. ધર્મી મનુષ્ય નરક કે તિર્યંચરૂપ દુર્ગતિમાં તો જતાજ નથી; મનુષ્ય કે દેવગતિમાજ જાય છે. અને ત્યાં પણ પ્રાપ્ત થયેલા સુખમાં નિમગ્ન થઇ ન જતા ધર્મકાર્યો કરે છે અને ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરતાં કરતાં યાવત્ પરમપદને-મોક્ષના સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. મોક્ષના સુખ તો વચનથી અગોચર છે. તેથી તેમાં તો સર્વજ્ઞના વચનપર પ્રતીતિજ રાખવાની છે. એવી પ્રતીતિવાળા મનુષ્યોજ તે સુખને મેળવી શકે છે. ઇત્યલં વિસ્તરેણ.

મનુષ્યોનું દુઃખમાંથી રક્ષણ કરનાર છે. અશરણ અવસ્થામાં શરણભૂત છે અને સદ્ગતિમાં લઇ જનાર છે. ધર્મના ત્રાણ શરણપણા માટે જેટલું કહીએ તેટલું એછું છે. એની પરીક્ષા ખરી તો તેનું આરાધન કરનારને અનુભવથી થાય છે અને બીજા સરલ જીવોને જિનેશ્વરના વચન-પરની પ્રતીતિથી થાય છે. એવા ધર્મનું સેવન કરનાર અનેક પ્રકારના સુખોને પ્રાપ્ત કરે છે. ધર્મી મનુષ્ય નરક કે તિર્યંચરૂપ દુર્ગતિમાં તો જતાજ નથી; મનુષ્ય કે દેવગતિમાંજ જાય છે. અને ત્યાં પણ પ્રાપ્ત થયેલા સુખમાં નિમગ્ન થઇ ન જતાં ધર્મકાર્યો કરે છે અને ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરતાં કરતાં યાવત્ પરમપદને–મોક્ષના સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. મોક્ષના સુખ તો વચનથી અગોચર છે. તેથી તેમાં તો સર્વજ્ઞના વચનપર પ્રતીતિજ રાખવાની છે. એવી પ્રતીતિવાળા મનુષ્યોજ તે સુખને મેળવી શકે છે. ઇત્યલં વિસ્તરેણ.